

Drammen-Rapakivi

door M.H. Huizinga.

Gezien het grote aantal Oslogesteenten in de Hümmling (West Duitsland) leek het mij zeer waarschijnlijk dat er nog andere dan de reeds beschreven zwerfstenen te vinden zouden zijn.

Denkend aan de typische rapakivi's, die zich bevinden in de collectie XII samengesteld door het Mineralogisch Instituut van de Kristiana Universiteit (1906), aanwezig in het Geologisch Instituut te Groningen, ben ik in gezelschap van de heren H.J. Meyer en L. Dijkstra op 14 februari 1965 begonnen in Werpeloh (groeve Wessels) alle rapakivi's aan een voorlopige inspectie te onderwerpen en..... met succes, want we vonden die dag 3 exemplaren waarvan het ons voorkwam dat zij niet tot de bekende typen behoren. Van twee is de aard nog onzeker, maar de andere door de heer Dijkstra en één een maand later door mij gevonden, komen als twee druppels water overeen met de nummers 199 en 199a, respectievelijk van Tangen aan de Drammenfjord en Kobberviksdalen bij Drammen, uit bovengenoemde collectie, welke twee als rapakivi staan aangegeven.

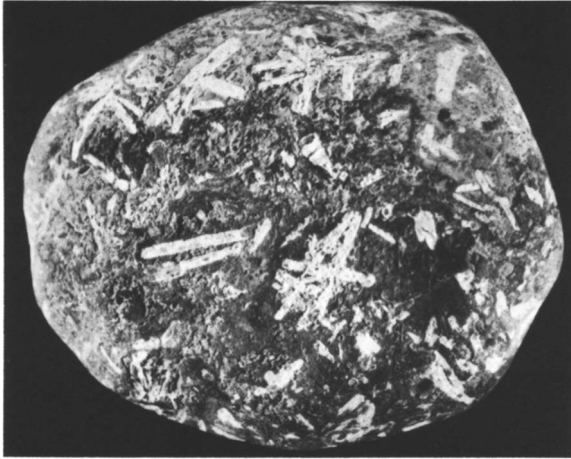
Voor wat betreft de samenstelling van deze rapakivi-graniet verwijs ik naar Brögger (1933) en Barth (1945), die ieder van het gesteente een chemische analyse geven, waarin het hoge Na-K-gehalte opvalt. Verder vermeldt Barth, dat in tegenstelling tot de andere Oslogranieten, biotiet in dit gesteente geheel ontbreekt. Dit is ook direct aan onze gevonden exemplaren te zien.

Het gesteente maakt deel uit van enkele granietgebieden ter weerszijden van de Drammenfjord, ten zuiden van de Tyrifjord en verder ten noorden van Oslo in Nordmarka; het doorbreekt de Drammengraniet (van der Lijn, 1958) over een afstand van ongeveer 4 km langs de Drammenfjord. Van Drammengraniet is bekend, dat het ook overgangen vertoont naar ekeriet (Veenstra en Huizinga, 1964) er komt namelijk een aegirien-graniet in voor, beschreven door Barth (1945).

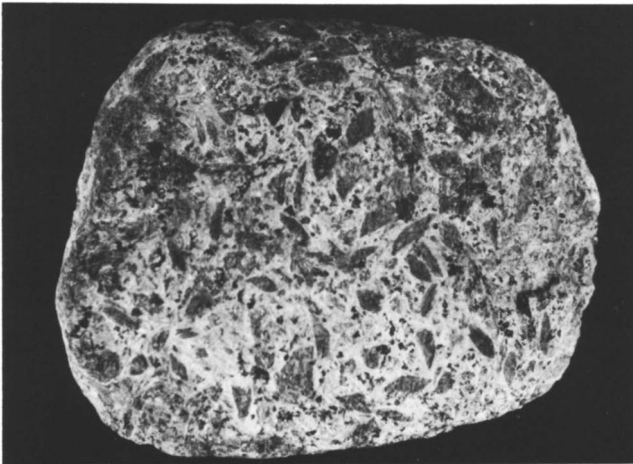
Drammen-rapakivi

Om verwarring te voorkomen verdient het aanbeveling het door ons gevonden gesteente "Drammen-rapakivi" te noemen. Drammen-rapakivi heeft veel ovoïden, rond tot ovaal, 3 tot 20 mm in doorsnee, enigszins concentrisch gevormd; in de grondmassa vult waterheldere kwarts voor 40% de ruimten op tussen de kleine rectangulaire veldspaten. Als femische bestanddelen: ongeveer 5% alkalihoorblendes. De kleur van het gesteente verloopt van breukvlak tot verweringskant van lichtrood tot geel. De korreling is ongelijkmatig.

Rektangel-porfier

Doordat het een opvallend gesteente is, dat totaal afwijkt van de andere bekende rapakivi's en ook omdat het als moedergesteente bekend is, stel ik voor het als een gidsgesteente voor het Oslo-gebied te beschouwen, evenals de zogenaamde rektangelporfier van Sørkedal, de alkaligraniet-apriet uit het ekerietgebied en de nordmarkiet-halfporfier van N.W. Tönsberg, die eveneens aan deze eisen voldoen. Ook deze zijn reeds door mij in de Hümmling aange- troffen.

Nordm. halfporfier

Rektangelporfier (Holtedah1, 1943) kan men zich het best voorstellen als een paarsachtig-groene rhombenporfier, met de tot 3 cm lange langwerpige eerstelingen van een essexietporfiriet, het geheel in een grondmassa met fluïdaal textuur, soms met amandels en kleine ronde holtes, zoals bij sommige melafieren.

Alkaligraniet-apliet (Leitmeier, 1950) kan men het beste vergelijken met een kwartsrijke lestivariet (alkalisyeniet-apliet).

Nordmarkiet-halfporfier bestaat uit rhombische grijze veldspaten in een rood met zwarte grondmassa (een opvallend gesteente; maakt ook deel uit van Collectie XII, Kristiana Universiteit).

Ik hoop dat ik hiermee een bijdrage heb mogen leveren tot de kennis van de zwerfstenen uit het Oslogebied en dat zij tot uiting mag komen in tellingen, keileemonderzoek, enz.

Groningen, maart 1965.

Literatuur.

- Barth, T.F.W., 1945. Studies on the igneous rock complex of the Oslo region. II. System. Petrogr. of the plutonic rocks. Skr. Norsk Vidensk. Akad Oslo, I. Mat.-Naturv. Kl., 1944, no. 9, pp. 90-91.
- Brögger, W.C., 1933. Die Eruptivgesteine des Oslogebietes. VII Die chemische Zusammensetzung der Eruptivgesteine des Oslogebietes. Skr. Norsk Vidensk. Akad. Oslo. I. Mat.-Maturv.Kl., 1933, no. 1, pp. 103-115.
- Holtedah1, O., 1943. Studies in the igneous rock complex of the Oslo region. I. Some structural features of the district near Oslo. Skr. Norsk Vidensk Akad. Oslo, I. Mat.-Naturv. Kl., 1943, no. II. p. 13, fig. 14.
- Leitmeier, H., 1950. Einführung in die Gesteinskunde. Springer-Verlag, Wien p. 124.
- Lijn, P.van der, 1958. Drammengraniet. Grondboor en Hamer, 2 afb. pp. 101-103.
- Lijn, P.van der, 1963. Het Keienboek, 5e druk, Thieme, Zutphen, pp. 111-114.
- Veenstra, H.J. en Huizinga, M.H., 1964. Ekeriet uit de Hümmling. Grondboor en Hamer, pp. 146-148.